

త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తు

– డా. కరి పురుషోత్తమాచార్యులు

ఉపోద్ఘాతము :

త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తు అధర్వణవేదాంతర్గతమైనది. ఈ త్రిపురాతాపిన్య పనిషత్తు ఉపాసనాకాండను నాలుగు ప్రకరణాలుగా ఆవిష్కరిస్తున్నది. సాధారణంగా ఏదైనా ఒక ఉపనిషత్తులో ఒకటి లేక ఆపై ఎన్ని విభాగాలున్నా వాటిని అధ్యాయములుగా వ్యవహరించడం సహజం. ఈ త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తులో ఉన్న నాలుగు విభాగాలనూ నాలుగు ఉపనిషత్తులుగా వ్యవహరిస్తారు. వీటిలో నిర్విశేషబ్రహ్మను తెలుపుతున్నారు. పరమదయాళువైన భగవంతుడు సదాశివుడు త్రిమూర్త్యాత్మకమైన బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల రూపాన్ని ఆశ్రయించి సత్యవైకుంఠ కైలాసములనబడే మూడు పురములకు అధిపతియై తనదైనటువంటి త్రిపురా అనబడే శక్తిచేతస్కంధిని సంరక్షింపజేస్తున్నాడు. వేదములయందు చెప్పబడే భూః భువః స్వః అని పిలవబడే స్వర్గలోక-భూలోక-పాతాళలోకములు కూడా త్రిపురాశబ్దంచేత వ్యవహరించబడుతున్నాయి. అంతేకాకుండా, శివశక్తిరూపమైన హ్రీంకారంతో సమస్తప్రాణుల హృదయాలలోనూ ప్రత్యగ్రూపంగా ప్రకాశించేటటువంటి హృల్లేఖ అనబడేటటువంటి మరియు రెండుభూమధ్య భాగమునకు ఉపరిభాగంలో ఉండే త్రికూటావసానం అనబడే ప్రదేశం వరకూ అమితమైన తేజస్సుతో వ్యాపించి ఉంటుంది.

గాయత్రీమంత్రం – త్రిపురాసమన్వయము

పరమశివుడికిచెందిన త్రిపురయొక్క చిచ్చక్తిస్వరూపంతత్సవితుర్వణ్యేం అనబడే గాయత్రీ మహామంత్రం ద్వారా తెలుస్తున్నది. అష్టోత్తరశతాక్షరీ మహామంత్రానుష్ఠానం చేయడంవలన త్రిపురానుగ్రహం కలుగుతుందని గాయత్రీమంత్రానికి అర్థం

తెలియబడుతోంది. త్రిపురాతాపినీ ఉపనిషత్తులో చెప్పబడుతున్న శివశక్తిమయమైన త్రిపురామంత్రములలో గాయత్రీ మొదలగు మొదటినాలుగు మంత్రములు పరబ్రహ్మను గురించి తెలిపేవి. తరువాత జాతవేదనే మొదలైన రెండవ మంత్రవర్గము శాక్తమంత్రములు, అనగా శక్తిసంబంధమైనవి. అలాగే ఈ త్రిపురామంత్రాల వరుస క్రమములలో మూడవ జాబితాకి చెందిన త్ర్యంబకం అనేమంత్రసంపుటి శైవానికి సంబంధించినవి. మరియు త్రిపురాశివశక్తుల సంయోగం చేతనే పదునాల్గుభువనాలు, నాలుగువేదములు, షట్సాస్త్రములు, భాగవతాది పురాణములు, మనుస్మృతి మొదలైనటువంటి ధర్మ శాస్త్రములు కాయకల్పశల్య మొదలైన పలుచికిత్సలను తెలిపే వైద్యశాస్త్రము, భూగోళ ఖగోళాది సమస్తజ్యోతిర్విజ్ఞాన శాస్త్రములు అన్నీకూడా ఈ శివశక్తియోగం చేతనే పుట్టినాయని ఉపనిషత్తు చెబుతున్నది. గాయత్రీమంత్రం చేత, అనగా ఏ అర్థం చేత జగత్సాక్షి అయిన సూర్యభగవానుడు తెలియబడుతున్నాడో, అదే అర్థం చేత శివభగవానుడు మరియు త్రిపురాశక్తి ధ్యానించ బడుతున్నాయి. గాయత్రీమంత్రంలోని తచ్చబ్దం చేత "ఆపదార్థం" అనే అర్థం చెప్పబడుతోంది. "ఆ పదార్థం" అనగా ఆపరబ్రహ్మపదార్థం సూర్యమండలమధ్యవర్తి అనే పదార్థం అని భావం. ఇక్కడ తత్ శబ్దం ద్వారా అటు సూర్యుడు ఇటు త్రిపురాశక్తి సమేతుడైన శివభగవానుడు తెలుస్తున్నారు. గాయత్రీమంత్రంలోని రెండవపదం సవితుః అన్నదానికి ప్రాణులను, ప్రాణులలో చైతన్యం పుట్టించేవాడు అని అర్థం. ఈ లక్షణం ఇటు సూర్యుడికే అటు శివుడికే వర్తిస్తుంది. సూర్యుడు చైతన్యాన్ని పుట్టించేవాడైతే, త్రిపుర ప్రాణులయందు శక్తిని పుట్టిస్తుంది. "పూజ్ ప్రాణి ప్రసవే, సవితా ప్రాణినః సూతే, ప్రసూతే శక్తిమ్," అని గాయత్రీమంత్రంలోని సవితుః అన్నశబ్దానికి అర్థం, ఇక మంత్రంలోని తరువాతి పదం వరేణ్యం అనేది వరేణ్య శబ్దానికి పరిష్కండు శ్రేష్ఠుడు అని అర్థము. ప్రపంచానికి నేరుగా కనిపిస్తూ వెలుతురునూ ప్రాణశక్తినీ అందిస్తూ ప్రత్యక్షంగా కనిపించడమనే లక్షణం కలిగి ఉండుటచేత దేవతలలో పరిష్కమైనవాడు

సూర్యుడు, శివుడు కూడా ఇతరులకు లేని విశిష్టత కలిగినవాడు లయకర్త త్రిపురాశక్తిసహితుడు, కనుక, ఈ లక్షణం మిగిలిన ఇంద్రాదిదేవతలకు లేదు కనుక, దేవతలలో త్రిమూర్తులలో తనకంటూ ప్రత్యేకలక్షణాలను కలిగి ఉన్నవాడు కావడంచేత అతడు వరిష్టుడు. గాయత్రీ మంత్రంలోని భర్గః అను శబ్దము నిరతిశయమైన జ్యోతిఃస్వరూపుడైన సూర్యుడిని తెలుపుతున్నట్లే అష్టాదశజ్యోతిర్లింగా కారుడైన పరమశివుడే ఇక్కడ త్రిపురాశక్తియుక్తుడై ఉపనిషత్తులో వర్ణించబడుతున్నాడు. ఈప్రకారంగా గాయత్రీ మంత్రంలో ఉన్నప్రతీ పదము, ప్రతి అక్షరం ఏ సూర్యుడినైతే వర్ణిస్తున్నదో, ఆవర్ణనలన్నీ త్రిపురాతాపినీ ఉపనిషత్పరంగా చూసినప్పుడు పరమశివుని పరంగా కనపడుతున్నాయి. త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్తు లోని రెండవ అధ్యాయంలో "జాతవేదసే సునవామ" అనే మంత్రాన్ని మంత్రశాస్త్రపరంగా వర్ణిస్తున్నారు. మూడవ అధ్యాయంలో దేవతలు బ్రహ్మను ముద్రలు సృష్టించే క్రమాన్ని గురించి అడుగగా ఆయన వారికి ముద్రాక్రమాన్ని తెలుపే ప్రకరణం తెలుపబడుతున్నది. ఈ ఉపనిషత్తులోని నాలుగవ అధ్యాయంలో దేవతలకు మృత్యుంజయమంత్రం గురించి వివరిస్తారు బ్రహ్మగారు. ఇక ఐదవది, చివరిదే అయిన అధ్యాయంలో వేదాంత విషయాలను తెలుపమని దేవతలు అడుగగా బ్రహ్మగారు మోక్షగామికి ఉండవలసిన లక్షణాలను అతడు ముక్తిని పొందే విధానాన్ని ఉపదేశిస్తారు. అంతటితో త్రిపురా తాపిన్యపనిషత్తు ముగుస్తుంది.

స్వస్తి

త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్

శ్లో. త్రిపురాతాపినీవిద్యా వేద్య చిచ్ఛక్తివిగ్రహం ।

వస్తుతశ్చిన్మాత్రరూపం పరం తత్త్వం భజామ్యహం ॥

ఓం భద్రం కర్ణభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।

స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంసస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।

స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

అథ త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్ ప్రారంభః

1. ప్రథమోపనిషత్

హరిః ఓం ..

అదైతస్మిన్నంతరే భగవాన్పాజాపన్నం వైష్ణవం విలయకారణం రూపమాశ్రిత్య త్రిపురాభిదా భగవతీత్యేవమాది శక్త్యాభూర్భువః స్వస్త్రీణి స్వర్గభూపాతాళాని త్రిపురాణి హరమాయాత్మకేన హీంకారేణ హ్యల్లెఖాఖ్యా భగవతీ త్రికూటావసానే నిలయే విలయే ధామ్ని మహసా ఘోరేణ ప్రాప్నోతి. సైవేయం భగవతీ త్రిపురేతి వ్యాపర్యతే. తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి. ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ పరో రజసే సావదోం. జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీయతో నిదహాతి వేద. స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సింధుం దురితాత్యగ్నిః. త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం. ఉర్వారుకమివ బంధనాన్పుత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్. శతాక్షరీ పరమా విద్యా త్రయీమయీ సాష్టార్ణా త్రిపురా పరమేశ్వరీ. ఆద్యాని చత్వారి పదాని పరబ్రహ్మవికాసీని. ద్వితీయాని శక్త్యాఖ్యాని. తృతీయాని శైవాని. తత్ర లోకా వేదాః శాస్త్రాణి పురాణాని ధర్మాణి వై చికిత్సితాని జ్యోతీంషి శివశక్తియోగాదిత్యేవం ఘటనా

వ్యాపర్యతే. అధైతస్య పరం గహ్వరం వ్యాఖ్యాస్యామో మహామనుసముద్భవం తదితి. బ్రహ్మ శాశ్వతం. పరో భగవాన్నిర్లక్షణో నిరంజనో నిరుపాధిరాధిరహితో దేవః. ఉన్మీలతే పశ్యతి వికాసతే చైతన్యభావం కామయత ఇతి. స ఏకో దేవః శివరూపీ దృశ్యత్వేన వికాసతే యతిషు యజ్ఞేషు యోగిషు కామయత. కామం జాయతే. స ఏష నిరంజనోఽకామత్వేనోజ్ఞంభతే. అకచటతపయశాస్సుజతే. తస్మాదీశ్వరః కామోఽభిధీయతే. తత్పరిభాషయా కామః కకారం వ్యాప్నోతి. కామ ఏవేదం తత్తదితి కకారో గృహ్యతే. భస్మాత్తత్పదార్థ ఇతి య ఏవం వేద. సవితుర్వరేణ్యమితి షూజ్ ప్రాణిప్రసవే సవితా ప్రాణినః సూతే ప్రసూతే శక్తిం. సూతే త్రిపురా శక్తిరాద్యేయం త్రిపురా పరమేశ్వరీ మహాకుండలినీదేవీ. జాతవేదసమండలం యోఽధీతే సర్వం వ్యాప్యతే. త్రికోణశక్తిరేకారేణ మహాభాగేన ప్రసూతే. తస్మాదేకార ఏవ గృహ్యతే. వరేణ్యం శ్రేష్ఠం భజనీయమక్షరం నమస్కార్యం. తస్మాద్వరేణ్యమేకారాక్షరం గృహ్యత ఇతి య ఏవం వేద . భర్గో దేవస్య ధీమహీత్యేవం వ్యాఖ్యాస్యామః . ధకారో ధారణా . ధియైవ ధార్యతే భగవాన్పరమేశ్వరః. భర్గో దేవో మధ్యవర్తి తురీయమక్షరం సాక్షాత్తురీయం సర్వం సర్వాంతర్భూతం. తురీయాక్షరమీకారం పదానాం మధ్యవర్తిత్యేవం వ్యాఖ్యాతం భర్గోరూపం వ్యాచక్షతే. తస్మాద్భర్గో దేవస్య ధీమహీత్యేవ మీకారాక్షరం గృహ్యతే. మహీత్యస్య వ్యాఖ్యానం మహత్త్వం జడత్వం కారిన్యం విద్యతే యస్మిన్నక్షతేరేతన్మహి లకారః పరంధామ. కారిన్యాధ్యం ససాగరం సపర్వతం స సప్తద్వీపం సకాననముజ్జ్వలద్రూపం మండలమేవోక్తం లకారేణ. పృథ్వీ దేవీ మహీత్యనేన వ్యాచక్షతే. ధియో యో నః ప్రచోదయాత్. పరమాత్మా సదాశివ ఆదిభూతః పరః స్థాణుభూతేన లకారేణ జ్యోతిర్లింగమాత్మానం ధియో బుద్ధయః పరే వస్తుని ధ్యానేచ్ఛారహితం నిర్వికల్పకే ప్రచోదయాత్ప్రేరయే దిత్యుచ్ఛారణరహితం చేతసైవ చింతయిత్వా భావయేదితి. పరో రజసే సావదోమితి తదవసానే పరం జ్యోతిరమలం హృది దైవతం చైతన్యం చిల్లింగం హృదయాగారవాసినీ హృల్లేఖేత్యాదినా స్పష్టం వాగ్భవకూటం పంచాక్షరం పంచభూతజనకం పంచకలామయం వ్యాపర్యత ఇతి. య ఏవం వేద. అధ

తు పరం కామకలాభూతం కామకూటమాహుః. తత్సవితుర్వరేణ్య మిత్యాది
 ద్వాత్రింశదక్షరీం పఠిత్వా తదితి పరమాత్మా సదాశివోఽక్షరం విమలం
 నిరుపాధితాదాత్మ్య ప్రతిపాదనేన హకారాక్షరం శివరూపం నిరక్షరమక్షరం వ్యాలిఖ్యత
 ఇతి. తత్పరాగవ్యావృత్తిమాదాయ శక్తిం దర్శయతి. తత్సవితురితి పూర్వేణాధ్వనా
 సూర్యాధశ్చంద్రికాం వ్యాలిఖ్య మూలాది బ్రహ్మరంద్రగం సాక్షర మద్వితీయ మాచక్షత
 ఇత్యాహ భగవంతం దేవం శివశక్త్యాత్మకమేవోదితం.

శివోఽయం పరమం దేవం శక్తిరేషా తు జీవజా ।

సూర్యా చంద్రమసోర్యోగాద్ధం సస్తత్పదముచ్యతే ॥ 1 ॥

తస్మాదుజ్జంభతే కామః కామాత్మామః పరః శివః ।

కార్ణోఽయం కామదేవోఽయం వరేణ్యం భర్గ ఉచ్యతే ॥ 2 ॥

తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవః క్షీరం సేచనీయమక్షరం సమధుష్ణమక్షరం
 పరమాత్మ జీవాత్మనో ర్యోగాత్తదితి స్పష్టమక్షరం తృతీయం హ ఇతి తదేవ సదాశివ ఏవ
 నిష్కల్మష ఆద్యో దేవోఽన్త్యమక్షరం వ్యాక్రియతే. పరమం పదం ధీతి ధారణం విద్యతే
 జడత్వధారణం మహీతి లకారః శివాధస్తాత్తు లకారార్థః స్పష్టమంత్యమక్షరం పరమం
 చైతన్యం ధియో యో నః ప్రచోదయాత్పరో రజసే సావదోమిత్యేవం కూటం
 కామకలాలయం షడధ్వపరివర్తకో వైష్ణవం పరమం ధామైతి భగవాంశ్చైతస్మాద్య ఏవం
 వేద. అధైతస్మాదపరం తృతీయం శక్తికూటం ప్రతిపద్యతే. ద్వాత్రింశదక్షర్యా గాయత్ర్యా
 తత్సవితుర్వరేణ్యం తస్మాదాత్మన ఆకాశ ఆకాశాద్వాయుః స్ఫురతి తదధీనం వరేణ్యం
 సముదీయమాసం సవితుర్వా యోగ్యో జీవాత్మపరమాత్మ సముద్భవస్తం
 ప్రకాశశక్తిరూపం జీవాక్షరం స్పష్టమాపద్యతే. భర్గో దేవస్య ధీత్యనేనాధారరూప
 శివాత్మాక్షరం గణ్యతే. మహీత్యాదినా శేషం కామ్యం రమణీయం దృశ్యం శక్తికూటం
 స్పష్టికృతమితి. ఏవం పంచదశాక్షరం త్రైపురం యోఽధీతే స సర్వాన్మామానవాప్నోతి.
 స సర్వాంల్లోకాం జయతి. స సర్వా వాచో విజృంభయతి. స రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి. స

వైష్ణవం ధామ భిత్వా పరంబ్రహ్మ ప్రాప్నోతి. య ఏవం వేద. ఇత్యాద్యాం
 విద్యామభిధాయైతస్యాః శక్తికూటం శక్తిశివాద్యం లోపాముద్రేయం. ద్వితీయే ధామని
 పూర్వేణైవ మనునా బిందుహీనా శక్తిభూతహృల్లేఖా క్రోధమునినాధిష్ఠితా. తృతీయే
 ధామని పూర్వస్యా ఏవ విద్యాయా యద్వాగ్భవకూటం తేనైవ మానవీం చాండ్రీం
 కౌబేరీం విద్యామాచక్షతే. మదనాధః శివం వాగ్భవం. తదూర్ధ్వం కామకలామయం.
 శక్త్యూర్ధ్వం శక్తిమితి మానవీ విద్యా. చతుర్థే ధామని శివశక్త్యాఖ్యమన్యత్తృతీయం చేయం
 చాండ్రీ విద్యా. పంచమే ధామని ధ్యేయేయం చాండ్రీ కామాధః శివాద్యకామా. సైవ
 కౌబేరి షష్ఠే ధామని వ్యాచక్షత ఇతి. య ఏవం వేద. హిత్యేకారం తురీయస్వరం సర్వాదౌ
 సూర్యాచంద్రమస్కేన కామేశ్వర్యేవాగస్త్యసంజ్ఞా. సప్తమే ధామని తృతీయ మేతస్యా ఏవ
 పూర్వోక్తాయాః కామాద్యం ద్విధాధః కం మదనకలాద్యం శక్తిబీజం వాగ్భవాద్యం
 తయోరర్థావశిరస్కం కృత్వా నందివిద్యేయం. అష్టమే ధామని వాగ్భవమాగస్త్యం
 వాగర్థకలామయం కామకలాభిధం సకలమాయాశక్తిః ప్రభాకరీ విద్యేయం. నవమే
 ధామని పునరాగస్త్యంవాగ్భవం శక్తిమన్మథ శివశక్తిమన్మథోర్వీ మాయాకామ
 కలాలయం చంద్ర సూర్యానంగ ధూర్జటి మహిమాలయం తృతీయం షణ్ముఖీయం
 విద్యా. దశమే ధామని విద్యాప్రకాశితయా భూయ ఏవాగస్త్యవిద్యాం పరిత్వా భూయ
 ఏవేమా మంత్యమాయాం పరమశివవిద్యేయ మేకాదశే ధామని భూయ ఏవాగస్త్యం
 పరిత్వా ఏతస్యా ఏవ వాగ్భవం యద్ధనజం కామకలాలయం చ తత్సహజం కృత్వా
 లోపాముద్రాయాః శక్తికూటరాజం పరిత్వా వైష్ణవీవిద్యా ద్వాదశే ధామని వ్యాచక్షత ఇతి.
 య ఏవం వేద. తాన్హోవాచ. భగవాన్సర్వే యూయం శ్రుత్వా పూర్వాం కామాఖ్యాం
 తురీయరూపాం తురీయాతీతాం సర్వోత్కటాం సర్వమంత్రాసనగతాం పీఠోపపీఠదేవతా
 పరివృతాం సకలకళావ్యాపినీం దేవతాం సామోదాం సపరాగాం సహృదయాం
 సామృతాం సకలాం సేంద్రియాం సదోదితాం పరాం విద్యాం స్పష్టీకృత్వా హృదయే
 నిధాయ విజ్ఞాయానిలయం గమయిత్వా త్రికూటాం త్రిపురాం పరమాం మాయాం
 శ్రేష్ఠాం పరాంవైష్ణవీం సంనిధాయ హృదయకమలకర్ణికాయాం పరాం భగవతీంలక్ష్మీం

మాయాం సదోదితాం మహావశ్యకరీం మదనోన్మాదనకారిణీం ధనుర్బాణధారిణీం
 వాగ్విజృంభిణీం చంద్రమండలమధ్యవర్తినీం చంద్రకలాం సప్తదశీం మహానిత్యోపస్థితాం
 పాశాంకుశమనోజ్ఞ పాణిపల్లవాం సముద్యదర్మనిభాం త్రినేత్రాం విచింత్య దేవీం
 మహాలక్ష్మీం సర్వలక్ష్మీమయీం సర్వలక్షణసంపన్నాం హృదయే చైతన్యరూపిణీం
 నిరంజనాం త్రికూటాఖ్యాం స్మితముఖీం సుందరీం మహామాయాం సర్వసుభగాం
 మహాకుండలినీం త్రిపీఠమధ్యవర్తినీ మకథాదిశ్రీపీఠే పరాం భైరవీం చిత్కలాం
 మహాత్రిపురాం దేవీం ధ్యాయేన్మహాధ్యాన యోగే నేయమేవం వేదేతి మహోపనిషత్ ॥

॥ ఇతి ప్రథమోపనిషత్ ॥

2. ద్వితీయోపనిషత్

అథాతో జాతవేదసే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా త్రైపురీ వ్యక్తిర్లక్ష్మతే.
 జాతవేదస ఇత్యేకర్చసూక్త స్యాద్యమధ్య మావసానేషు తత్ర స్థానేషు విలీనం బీజ సాగర
 రూపం వ్యాచ క్షేత్పుష్యయ ఉఃచుః. తాన్వోవాచ భగవాం జాతవేదసే సునవామ సోమం
 తదత్యమ్రవాణీం విలోమేన పరిత్వా ప్రథమస్యాద్యం తదేవం దీర్ఘం ద్వితీయస్యాద్యం
 సునవామ సోమమిత్యనేన కౌలం వామం శ్రేష్ఠం సోమం మహాసౌభాగ్య మాచక్షతే. స
 సర్వసంపత్తిభూతం ప్రథమం నివృత్తికారణం ద్వితీయం స్థితికారణం తృతీయం
 సర్గకారణమిత్యనేన కరశుద్ధిం కృత్వా త్రిపురావిద్యాం స్పష్టికృత్వా జాతవేదసే సునవామ
 సోమమిత్యాది పరిత్వా మహావిద్యేశ్వరీ విద్యామాచక్షతే త్రిపురేశ్వరీం జాతవేదస ఇతి.
 జాతే ఆద్యక్షరే మాతృకాయాః శిరసి బైందవమమృతరూపిణీం కుండలినీం త్రికోణ
 రూపిణీం చేతి వాక్యార్థః. ఏవం ప్రథమస్యాద్యం వాగ్భవం. ద్వితీయం కామకలాలయం.
 జాత ఇత్యనేన పరమాత్మనో జృంభణం. జాత ఇత్యాదినా పరమాత్మా శివ ఉచ్యతే.
 జాతమాత్రేణ కామీ కామయతే కామమిత్యాదినా పూర్ణం వ్యాచక్షతే. తదేవ సునవామ
 గోత్రారూఢం మధ్యవర్తినా మృతమధ్యే నార్ణేన మంత్రార్ణాన్స్పష్టికృత్వా. గోత్రేతి
 నామగోత్రాయామిత్యాదినా స్పష్టం కామకలాలయం శేషం వామమిత్యాదినా.

పూర్వేణాధ్వనా విద్యేయం సర్వరక్షాకరీ వ్యాచక్షతే. ఏవమేతేన విద్యాం త్రిపురేశీం
 స్పష్టీకృత్వా జాతవేదస ఇత్యాదినా జాతో దేవ ఏక ఈశ్వరః పరమో జ్యోతిర్మంత్రతో వేతి
 తురీయం వరం దత్వా బిందుపూర్ణజ్యోతిః స్థానం కృత్వా ప్రథమస్యాద్యం ద్వితీయం చ
 తృతీయం చ సర్వరక్షాకరీ సంబంధం కృత్వా విద్యామాత్మాసనరూపిణీం స్పష్టీకృత్వా
 జాతవేదసే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా రక్షాకరీం విద్యాం
 స్పృత్యాద్యంతయోర్ధామోః శక్తిశివరూపిణీం వినియోజ్య స ఇతి శక్త్యాత్మకం వర్ణం
 సోమమితి శైవాత్మకం ధామ జానీయాత్. యో జానీతే స సుభగో భవతి . ఏవమేతాం
 చక్రాసనగతాం త్రిపురవాసినీం సదోదితాం శివశక్త్యాత్మికమవేదితాం జాతవేదాః శివ
 ఇతి సేతి శక్త్యాత్మాక్షరమితి శివాది శక్త్యంతరాలభూతాం త్రికూటాది చారిణీం సూర్యా
 చంద్రనమస్కాం మంత్రాసనగతాం త్రిపురం మహాలక్ష్మీం సదోదితాం స్పష్టీకృత్వా
 జాతవేదసే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా పూర్వం సదాత్మాసనరూపాం విద్యాం
 స్పృత్యా వేద ఇత్యాదినా విశ్వాహసంతతోదయ బైందవముపరి విన్యస్య సిద్ధాసనస్థాం
 త్రిపురాం మాలినీం విద్యాం స్పష్టీకృత్వా జాతవేదసే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా
 త్రిపురాం సుందరీం శ్రుత్వా కలే అక్షరే విచింత్య మూర్తిభూతాం మూర్తిరూపిణీం
 సర్వవిద్యేశ్వరీం త్రిపురాం విద్యాం స్పష్టీకృత్వాజాతవేదస ఇత్యాది పరిత్వా త్రిపురాం
 లక్ష్మీం శ్రుత్వాగ్నిం నిదహతి సైవేయమగ్న్యాననే జ్వలతీతి విచింత్య త్రిజ్యోతిషమీశ్వరీం
 త్రిపురామంబాం విద్యాం స్పష్టీకృత్వా. ఏవమేతేన స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వేత్యాది
 పరప్రకాశినీ ప్రత్యగ్భూతా కార్యా. విద్యేయమాహ్వనకర్మాణి సర్వతో ధీరేతి వ్యాచక్షతే.
 ఏవమేతద్విద్యాష్టకం మహామాయా దేవ్యంగభూతం వ్యాచక్షతే. దేవా హ వై
 భగవంతమబ్రువన్మహా చక్రనాయకం నో బ్రూహీతి సార్వకామికం సర్వారాధ్యం
 సర్వరూపం విశ్వతోముఖం మోక్షద్వారం యద్యోగిన ఉపవిశ్య పరం బ్రహ్మ భిత్వా
 నిర్వాణ ముపవిశంతి. తాన్తోవాచ భగవాంశ్ శ్రీచక్రం వ్యాఖ్యాస్యామ ఇతి . త్రికోణం
 త్ర్యస్రం కృత్వా తదంతర్మధ్యవృత్తమాన యష్టిరేఖా మాకృప్య విశాలం నీత్వాగ్రతో

యోనిం కృత్వా పూర్వయోన్యగ్రూపిణీం మానయస్థిం కృత్వా తాం సర్వోర్ధ్వాం నీత్వా
యోనిం కృత్వాద్యం త్రికోణం చక్రం భవతి. ద్వితీయమంతరాలం భవతి.
తృతీయమష్టయోన్యంకితం భవతి. అథాష్టారచక్రౌద్యంత విదిక్కోణాగ్రతో రేఖాం నీత్వా
సాధ్యాద్యాకర్షణబద్ధరేఖాం నీత్వేత్యేవమథోర్ధ్వ సంపుటయోన్యంకితం కృత్వా కక్షాభ్య
ఊర్ధ్వగరేఖాచతుష్టయం కృత్వా యథాక్రమేణ మానయస్థిద్వయేన దశయోన్యంకితం
చక్రం భవతి. అనేనైవ ప్రకారేణ పునర్దశారచక్రం భవతి. మధ్యత్రికోణాగ్ర
చతుష్టయాద్రేఖా చరాగ్రకోణేషు సంయోజ్య తద్దశారాంశతోనీతాం మానయస్థి
రేఖాంయోజయిత్వా చతుర్దశారం చక్రం భవతి. తతోఽష్టపత్రసంవృతం చక్రం భవతి.
షోడశపత్రసంవృతం చక్రం చతుర్ద్వారం భవతి. తతః పార్ధివం చక్రం చతుర్ద్వారం
భవతి. ఏవం సృష్టియోగేన చక్రం వ్యాఖ్యాతం. నవాత్మకం చక్రం ప్రాతిలోమ్యేన వా
వచ్చి. ప్రథమం చక్రం త్రైలోక్యమోహనం భవతి. సాణిమాద్యష్టకం భవతి. సమాత్రష్టకం
భవతి. ససర్వసంక్షోభిణ్యాదిదశకం భవతి. సప్రకటం భవతి. త్రిపురయాధిష్ఠితం భవతి.
ససర్వసంక్షోభిణీముద్రయా జుష్టం భవతి. ద్వితీయం సర్వాశా పరిపూరకం చక్రం
భవతి. సకామాద్యాకర్షణీ షోడశకం భవతి. సగుప్తం భవతి. త్రిపురేశ్వర్యాధిష్ఠితం
భవతి. సర్వవిద్రావిణీ ముద్రయా జుష్టం భవతి. తృతీయం సర్వసంక్షోభణం చక్రం
భవతి. సానంగ కుసుమాద్యష్టకం భవతి. సగుప్తతరం భవతి. త్రిపురసుందర్యాధిష్ఠితం
భవతి. సర్వాకర్షణీముద్రయా జుష్టం భవతి. తురీయం సర్వసౌభాగ్యదాయకం చక్రం
భవతి. ససర్వసంక్షోభిణ్యాది ద్విసప్తకం భవతి. ససంప్రదాయం భవతి.
త్రిపురవాసిన్యాధిష్ఠితం భవతి. ససర్వవశంకరిణీముద్రయాజుష్టం భవతి. తురీయాంతం
సర్వార్థసాధకం చక్రం భవతి. ససర్వసిద్ధిప్రదాది దశకం భవతి. సకలకౌలం భవతి.
త్రిపురా మహాలక్ష్మ్యాధిష్ఠితం భవతి. మహోన్మాదినీ ముద్రయా జుష్టం భవతి. షష్టం
సర్వరక్షాకరం చక్రం భవతి. ససర్వజ్ఞత్వాది దశకం భవతి. సనిగర్భం భవతి.
త్రిపురమాలిన్యాధిష్ఠితం భవతి. మహాంకుశముద్రయా జుష్టం భవతి. సప్తమం
సర్వరోగహరం చక్రం భవతి. సర్వవశిన్యాద్యష్టకం భవతి. సరహస్యం భవతి.

త్రిపురసిద్ధ్యాధిష్ఠితం భవతి . సఖేచరీముద్రయా జుష్టం భవతి. అష్టమం సర్వసిద్ధిప్రదం
 చక్రం భవతి. సాయుధచతుష్టయం భవతి. సపరాపరరహస్యం భవతి.
 త్రిపురాంబయాధిష్ఠితం భవతి. బీజముద్రయాధిష్ఠితం భవతి. నవమం చక్రనాయకం
 సర్వానందమయం చక్రం భవతి. సకామేశ్వర్యాదిత్రికం భవతి. సాతిరహస్యం భవతి.
 మహాత్రిపుర సుందర్యాధిష్ఠితం భవతి. యోనిముద్రయా జుష్టం భవతి. సంక్రామంతి వై
 సర్వాణి చ్చందాంసి చకారాణి. తదేవ చక్రం శ్రీచక్రం. తస్య నాభ్యామగ్నిమండలే
 సూర్యాచంద్రమసౌ.. తత్రోంకారపీఠం పూజయిత్వా తత్రాక్షరం బిందురూపం
 తదంతర్గత వ్యోమరూపిణీం విద్యాం పరమాం స్మృత్వా మహాత్రిపురసుందరీమావాహ్య.
 క్షీరేణ స్నాపితే దేవి చందనేన విలేపితే. బిల్వపత్రార్చితే దేవి దుర్గేఽహం శరణం గతః.
 ఇత్యేకయాచ్ఛా ప్రార్థ్య మాయాలక్ష్మీ తంత్రేణ పూజయేదితి భగవానబ్రవీత్.
 ఏతైర్మంత్రైర్భగవతీం యజేత్. తతో దేవీ ప్రీతా భవతి. స్వాత్మానం దర్శయతి. తస్మాద్వ్య
 ఏతైర్మంత్రైర్భజతి స బ్రహ్మ పశ్యతి. స సర్వం పశ్యతి . సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి. య
 ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ ॥

॥ ఇతి ద్వితీయోపనిషత్ ॥

3. తృతీయోపనిషత్

దేవా హ వై ముద్రాః సృజేమేతి భగవంతమబ్రువన్. తాన్తోవాచ
 భగవానవనికృత జానుమండలం విస్తీర్య పద్మాసనం కృత్వా ముద్రాః సృజతేతి స
 సర్వానాకర్షయతి యో యోనిముద్రామధీతే. స సర్వం వేత్తి. స సర్వఫలమశ్నుతే. స
 సర్వాన్భంజయతి. స విద్వేషిణం స్తంభయతి. మధ్యమే అనామికోపరి విన్యస్య
 కనిష్ఠికాంగుష్ఠతోఽధీతే ముక్తయో స్తర్జన్యోర్దండవదధస్తా దేవం విధా ప్రథమా
 సంపద్యతే. సైవ మిలితమధ్యమా ద్వితీయా తృతీయాంకుశాకృతిరితి. ప్రాతిలోమ్యేన
 పాణీ సంఘర్షయిత్వాంగుష్ఠే సాగ్రిమౌ సమాధాయ తురీయా. పరస్పరం కనీయసేదం
 మధ్యమాబద్ధే అనామికే దండిన్యౌ తర్జన్యావాలింగావష్టభ్య మధ్యమానఖమిలితాంగుష్ఠే

పంచమీ. సైవాగ్రేఽఙ్కశాకృతిః షష్ఠీ. దక్షిణశయే వామబాహుం కృత్వాన్యోన్యానామికే
 కనీయసీమధ్యగతే మధ్యమే తర్జన్యాక్రాంతే సరలాస్వంగుష్ఠౌ ఖేచరీ సప్తమీ. సర్వోర్ధ్వే
 సర్వసంహృతి స్వమధ్యమానామికాంతరే కనీయసి పార్శ్వయోస్తర్జన్యావంకుశాఢ్యే
 యుక్తా సాంగుష్ఠయోగతోఽన్యోన్యం సమమంజలిం కృత్వాష్టమీ. పరస్పర
 మధ్యమాపృష్ఠవర్తిన్యావనామికే తర్జన్యాక్రాంతే సమే మధ్యమే ఆదాయాంగుష్ఠౌ
 మధ్యవర్తినౌ నవమీ ప్రతిపద్యత ఇతి. సైవేయం కనీయసే సమే అంతరితేఽఙ్కష్ఠౌ
 సమావంతరితౌ కృత్వా త్రిఖండాపద్యత ఇతి. పంచ బాణాః పంచాద్యా ముద్రాః స్పష్టాః.
 క్రోమంకుశా. హసభ్ఘ్నం ఖేచరీ. హంస్రౌ బీజాష్టమీ వాగ్భవాద్యా నవమీ దశమీ చ
 సంపద్యత ఇతి. య ఏవం వేద. అధాతః కామకలాభూతం చక్రం వ్యాఖ్యాన్యాయో హ్రీం
 క్షీమైం భూం స్రౌమేతే పంచ కామాః సర్వచక్రం వ్యావర్తంతే. మధ్యమం కామం
 సర్వావసానే సంపుటికృత్య బ్లంకారేణ సంపుటం వ్యాప్తం కృత్వా ద్విరైందవేన
 మధ్యవర్తినా సాధ్యం బద్ధ్వా భూర్జపత్రే యజతి. తచ్చక్రం యో వేత్తి స సర్వం వేత్తి. స
 సకలాంలోకానాకర్షయతి. స సర్వం స్తంభయతి. నీలియుక్తం చక్రం శత్రూన్మారయతి.
 గతిం స్తంభయతి. లాక్షాయుక్తం కృత్వా సకలలోకం వశీకరోతి. నవలక్షజపం కృత్వా
 రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి. మాతృకయా వేష్టితం కృత్వా విజయీ భవతి. భగాంకకుండం
 కృత్వాగ్నిమాధాయ పురుషో హవిషా హుత్వా యోషితో వశీకరోతి. వర్తులే హుత్వా
 శ్రియమతులం ప్రాప్నోతి. చతురస్రే హుత్వా వృష్టిర్భవతి. త్రికోణే హుత్వా
 శత్రూన్మారయతి. గతిం స్తంభయతి. పుష్పాణి హుత్వా విజయీ భవతి. మహారసైర్హుత్వా
 పరమానందనిర్భరో భవతి. గణానాం త్వా గణపతిం హవామహే కవిం
 కవీనాముపమశ్రవస్తమం. జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శ్రుణ్వన్నూతిభిః
 సీద సాదనం. ఇత్యేవ మాద్యమక్షరం తదంత్యబిందుపూర్ణ మిత్యనేనాంగం స్పృశతి. గం
 గణేశాయ నమ ఇతి గణేశం నమస్కర్వీత. ఓం నమో భగవతే
 భస్మాంగరాగాయోగ్రతేజసే హనహన దహదహ పచపచ మథమథ
 విధ్వంసయవిధ్వంసయ హలభంజన శూలమూలే వ్యంజనసిద్ధిం కురుకురు సముద్రం

పూర్వప్రతిష్ఠితం శోషయశోషయ స్తంభయస్తంభయ పరమంత్ర పరయంత్ర పరతంత్ర
 పరదూత పరకటక పరచ్ఛేదనకర విదారయవిదారయ చ్చింధిచ్ఛింధి హ్రీం ఘట్
 స్వాహా. అనేన క్షేత్రాధ్యక్షం పూజయేదితి. కులకుమారి విద్యుహే మంత్రకోటిసుధీమహి.
 తన్నః కౌలిః ప్రచోదయాత్. ఇతి కుమార్యర్చనం కృత్వా యో వై సాధకోఽభిలిఖతి
 సోఽమృతత్వం గచ్ఛతి. స యశ ఆప్నోతి. స పరమాయుష్యమథ వా పరం బ్రహ్మ
 భిత్వా తిష్యతి. య ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ .

॥ ఇతి తృతీయోపనిషత్ ॥

4. తురీయోపనిషత్

దేవా హ వై భగవంతమబ్రువం దేవగాయత్రం హృదయం నో వ్యాఖ్యాతం
 త్రైపురం సర్వోత్తమం. జాతవేదససూక్తేనాఖ్యాతం నస్తైపురాష్టకం. యదిష్ట్యా ముచ్యతే
 యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్. అథ మృత్యుంజయం నో బ్రూహీత్యేవం బ్రువతాం
 సర్వేషాం దేవానాం శ్రుత్వేదం వాక్యమథాతస్త్వంబకేనానుష్టుభేన మృత్యుంజయం
 దర్శయతి. కస్మాత్త్వంబకమితి. త్రయాణాం పురాణామంబకం స్వామినం తస్మాదుచ్యతే
 త్ర్యంబకమితి. అథ కస్మాదుచ్యతే యజామహ ఇతి. యజామహే సేవామహే వస్తు
 మహేత్యక్షరద్వయేన కూటత్సేనాక్షరైకేణ మృత్యుంజయ మితుచ్యతే. తస్మాదుచ్యతే
 యజామహ ఇతి. అథ కస్మాదుచ్యతే సుగంధిమితి. సర్వతో యశ ఆప్నోతి.
 తస్మాదుచ్యతే సుగంధిమితి. అథ కస్మాదుచ్యతే పుష్టివర్ధనమితి.
 యత్సర్వాంల్లోకాన్సుజతి యత్సర్వాంల్లోకాం స్తారయతి యత్సర్వాంల్లోకా న్వాప్నోతి
 తస్మాదుచ్యతే పుష్టివర్ధనమితి. అథ కస్మాదుచ్యతే ఉర్వారుకమివ
 బంధనాన్బ్రుతోర్ముక్షీయేతి. సంలగ్నత్వాదుర్వారుకమివ మృత్యోః సంసారబంధనాత్సం
 లగ్నత్వాద్బద్ధత్వాన్మోక్షీ భవతి ముక్తో భవతి. అథ కస్మాదుచ్యతే మామృతాదితి
 అమృతత్వం ప్రాప్నోత్యక్షరం ప్రాప్నోతి స్వయం రుద్రో భవతి. దేవా హ వై

భగవంతమూచుః సర్వం నో వ్యాఖ్యాతం. అథ కైర్మంత్రైః స్తుతా భగవతీ స్వాత్మానం
 దర్శయతి తాన్సర్వాంచైవా నైష్ఠ్ఠవాన్సారా న్నాణేశాన్నో బ్రూహీతి. స హోవాచ
 భగవాన్స్త్ర్యంబకేనానుష్ఠభేన మృత్యుంజయ ముపాసయేత్. పూర్వేణాధ్వనా
 వ్యాప్తమేకాక్షరమితి స్మృతం. ఓం నమః శివాయేతి యాజుషమంత్రోపాసకో రుద్రత్వం
 ప్రాప్నోతి. కల్యాణం ప్రాప్నోతి. య ఏవం వేద. తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి
 సూరయః. దివీవ చక్షురాతతం. విష్ణోః సర్వతోముఖస్య స్నేహో యథా
 పలలపిండమోతప్రోతమనువ్యాప్తం వ్యతిరిక్తం వ్యాప్నుత ఇతి వ్యాప్నువతో
 విష్ణోస్తత్పరమం పదం పరం వ్యోమేతి పరమం పదం పశ్యంతి వీక్షంతే. సూరయో
 బ్రహ్మాదయో దేవాస ఇతి సదా హృదయ అదధతే. తస్మాద్విష్ణోః స్వరూపం వసతి తిష్ఠతి
 భూతేశ్వీతి వాసుదేవ ఇతి. ఓం నమ ఇతి త్రీణ్యక్షరాణి. భగవత ఇతి చత్వారి.
 వాసుదేవాయేతి పంచాక్షరాణి. ఏతద్వై వాసుదేవస్య ద్వాదశార్ణమభ్యేతి. సోపల్లవం
 తరతి. స సర్వమాయురేతి. విందతే ప్రాజాపత్యం రాయస్సోషం గౌపత్యం చ తమశ్చుతే
 ప్రత్యగానందం బ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వరూప మకార ఉకారో మకార ఇతి. తానేకథా
 సంభవతి తదోమితి. హంసః శుచిషద్వసురంతరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిధిర్దురోణసత్.
 నృషద్వర సద్భృతసద్వ్యోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్. హంస
 ఇత్యేతన్మనోరక్షరద్వితీయేన ప్రభాపుంజేన సౌరేణ ధృతమబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా
 ఋతం సత్యా-ప్రభా-పుంజి-న్యషా-సంధ్యా-ప్రజ్ఞాభిః శక్తిభిః పూర్వం సౌర
 మధీయానః సర్వం ఫలమశ్చుతే. స వ్యోమ్ని పరమే ధామని సౌరే నివసతే. గణానాం
 త్వతి త్రైష్ఠ్ఠభేన పూర్వేణాధ్వనా మనునైకార్ణేన గణాధిపమభ్యర్చ్య గణేశత్వం ప్రాప్నోతి.
 అథ గాయత్రీ సావిత్రీ సరస్వత్యజపా మాతృకా ప్రోక్తా తయా సర్వమిదం వ్యాప్తం. ఐం
 వాగీశ్వరి విద్మహే క్లిం కామేశ్వరీ ధీమహి. సౌస్తన్నః శక్తిః ప్రచోదయాదితి. గాయత్రీ
 ప్రాతః సావిత్రీ మధ్యందినే సరస్వతీ సాయమితి నిరంతరమజపా. హంస ఇత్యేవ
 మాతృకా. పంచాశద్వర్ణవిగ్రహేణాకారాది క్షకారాంతేన వ్యాప్తాని భువనాని

శాస్త్రాణిచ్ఛందాంసీత్యేవం భగవతీం సర్వం వ్యాప్నోతీత్యేవ తస్యై వై నమోనమ ఇతి.
తాన్భగవానబ్రవీదేతైర్మంత్రైర్నిత్యం దేవీం యః స్తౌతి స సర్వం పశ్యతి. సోఽమృతత్వం
చ గచ్ఛతి. య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥

॥ ఇతి తురీయోపనిషత్ ॥

5. పంచమోపనిషత్

దేవా హ వై భగవంతమబ్రువన్స్వామిన్నః కథితం స్ఫుటం
క్రియాకాండం సవిషయం త్రైపురమితి । అథ పరమనిర్విశేషం
కథయస్యేతి । తాన్హోవాచ భగవాంస్తురీయయా మాయయాంత్యయా
నిర్దిష్టం పరమం బ్రహ్మేతి । పరమపురుషం చిద్రూపం
పరమాత్మేతి । శ్రోతా మంతా ద్రష్టాదేష్టా స్పృష్టాఘోష్టా
విజ్ఞాతా ప్రజ్ఞాతా సర్వేషాం పురుషాణామంతః పురుషః
స ఆత్మా స విజ్ఞేయ ఇతి । న తత్ర లోకా అలోకా న తత్ర దేవా అదేవాః
పశవోఽపశవస్తాపసో న తాపసః పౌల్కసో న పౌల్కసో
విప్రా న విప్రాః । స ఇత్యేకమేవ పరం బ్రహ్మ విభ్రాజతే నిర్వాణం ।
న తత్ర దేవా ఋషయః పితర ఈశతే ప్రతిబుద్ధః సర్వవిద్యేతి ।

తత్రైతే శ్లోకా భవంతి

అతో నిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముముక్షుణా ।

యతో నిర్విషయో నామ మనసో ముక్తిరిష్యతే ॥ ॥ 1 ॥

మనో హి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవ చ ।

అశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామవివర్జితం ॥ ॥ 2 ॥

మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః ।

బంధనం విషయాసక్తం ముక్త్యై నిర్విషయం మనః ॥ ॥ 3 ॥

- నిరస్తవిషయాసంగం సంనిరుధ్య మనో హృది ।
యదా యాత్యమనీభావస్తదా తత్పరమం పదం ॥ 4 ॥
- తావదేవ నిరోధవ్యం యావద్భుదిగతం క్షయం ।
ఏతజ్ జ్ఞానం చ ధ్యానం చ శేషోఽన్యో గ్రంథవిస్తరః ॥ 5 ॥
- నైవ చింత్యం న చాచింత్యం న చింత్యం చింత్యమేవ చ ।
పక్షపాతవినిర్ముక్తం బ్రహ్మ సంపద్యతే ధ్రువం ॥ 6 ॥
- స్వరేణ సల్లయేద్యోగీ స్వరం సంభావయేత్పరం ।
అస్వరేణ తు భావేన న భావో భావ ఇష్యతే ॥ 7 ॥
- తదేవ నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరంజనం ।
తద్భ్రహ్మహమితి జ్ఞాత్వా బ్రహ్మ సంపద్యతే క్రమాత్ ॥ 8 ॥
- నిర్వికల్పమనంతం చ హేతుదృష్టాంతవర్జితం ।
అప్రమేయమనాద్యంతం యజ్ జ్ఞాత్వా ముచ్యతే బుధః ॥ 9 ॥
- న నిరోధో న చోత్పత్తిర్న బద్ధో న చ సాధకః ।
న ముముక్షుర్న వై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా ॥ 10 ॥
- ఏక ఏవాత్మా మంతవ్యో జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు ।
స్థానత్రయవ్యతీతస్య పునర్జన్మ న విద్యతే ॥ 11 ॥
- ఏక ఏవ హి భూతాత్మా భూతేభూతే వ్యవస్థితః ।
ఏకథా బహుథా చైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్ ॥ 12 ॥
- ఘటసంవృతమాకాశం నీయమానే ఘటే యథా ।
ఘటో నీయేత నాకాశం తథా జీవో నభోపమః ॥ 13 ॥

ఘటవద్వివిధాకారం భిద్యమాం పునః పునః ।
 తద్భేదే చ న జానాతి స జానాతి చ నిత్యశః ॥ 14 ॥

శబ్దమాయావృతో యావత్తావత్తిష్ఠతి పుష్కలే ।
 భిన్నే తమసి చైకత్వమేక ఏవానుపశ్యతి ॥ 15 ॥

శబ్దార్ణమపరం బ్రహ్మ తస్మిన్నీణే యదక్షరం ।
 తద్విద్వాసక్షరం ధ్యాయేద్యదీచ్ఛే చ్ఛాంతిమాత్మనః ॥ 16 ॥

ద్వే బ్రహ్మాణీ హి మంతవ్యే శబ్దబ్రహ్మ పరం చ యత్ ।
 శబ్దబ్రహ్మాణి నిష్ఠాతః పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥ 17 ॥

గ్రంథమభ్యస్య మేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞానతత్పరః ।
 పలాలమివ ధాన్యార్థీ త్యజేద్గ్రంథమశేషతః ॥ 18 ॥

గవామనేకవర్ణానాం క్షీరస్యాప్యేకవర్ణతా ।
 క్షీరవత్పుశ్యతి జ్ఞానీ లింగిసస్తు గవాం యథా ॥ 19 ॥

జ్ఞాననేత్రం సమాధాయ స మహత్పరమం పదం ।
 నిష్కలం నిశ్చలం శాంతం బ్రహ్మోహమితి సంస్మరేత్ ॥ 20 ॥

ఇత్యేకం పరబ్రహ్మరూపం సర్వభూతాధివాసం తురీయం జానీతే సోఽక్షరే
 పరమే వ్యోమన్యధివసతి. య ఏతాం విద్యాం తురీయాం బ్రహ్మయోనిస్వరూపాం
 తామిహోయుషే శరణమహం ప్రపద్యే. ఆకాశాద్యనుక్రమేణ సర్వేషాం వా
 ఏతద్భూతానామాకాశః పరాయణం. సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాకాశాదేవ
 జాయంతే. ఆకాశ ఏవ లీయంతే. తస్మాదేవ జాతాని జీవంతి. తస్మాదాకాశజం బీజం
 వింద్యాత్. తదేవాకాశపీఠం స్పార్శనం పీఠం తేజఃపీఠ మమృతపీఠం రత్నపీఠం
 జానీయాత్. యో జానీతే సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి. తస్మాదేతాం తురీయాం

శ్రీకామరాజీయామేకాదశధా భిన్నమేకాక్షరం బ్రహ్మేతి యో జానీతే స తురీయం పదం
ప్రాప్నోతి . య ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ ॥

॥ ఇతి పంచమోపనిషత్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।

స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంసస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।

స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఇతి శ్రీతిప్పరాతాపిన్యపనిషత్సమాప్తః